

Anonymiserad version

Översättning

C-57/24 - 1

Mål C-57/24 [Ławida]ⁱ

Begäran om förhandsavgörande

Datum för ingivande:

26 januari 2024

Domstol som begär förhandsavgörande:

Sąd Okręgowy w Gliwicach (Polen)

Datum för beslutet att begära förhandsavgörande:

24 oktober 2023

Deltagande i förfarandet:

BA

BR

BESLUT

Den 24 oktober 2023

meddelade Sąd Okręgowy w Gliwicach III Wydział Cywilny Odwoławczy (Regionala domstolen i Gliwice, avdelning III för överklaganden i tvistemål, Polen)

[utelämnas]

efter att den 24 oktober 2023 i Gliwice, Polen, ha prövat ett mål om en ansökan från BA

[utelämnas]

ⁱFörevarande mål har getts ett fiktivt namn. Detta namn är inte någon av rättegångsdeltagarnas verkliga namn.

om att medges undantag från rättsverkningarna av att ha underlåtit att inom gällande frister avsäga sig arvet,

till följd av sökandens överklagande

av det beslut som fattats av distriktsdomstolen i Gliwice (Polen)

av den 17 februari 2022, följande beslut:

Följande fråga angående tolkningen av en unionsrättslig bestämmelse ska med stöd av artikel 267 i fördraget om Europeiska unionens funktionssätt (FEUF) hänskjutas till Europeiska unionens domstol för ett förhandsavgörande:

Ska artikel 13 i Europaparlamentets och rådets förordning (EU) nr 650/2012 av den 4 juli 2012 om behörighet, tillämplig lag, erkännande och verkställighet av domar samt godkännande och verkställighet av officiella handlingar i samband med arv och om inrättandet av ett europeiskt arvsintyg (EUT L 201, 2012, s. 107) tolkas så, att den inte ska tillämpas på en situation där det för att en förklaring om avstående från arv ska vara giltig –enligt lagen i den medlemsstat där den som avger förklaringen har sin hemvist – utöver mottagandet av denna förklaring även krävs att den godkänns av domstol, till exempel i en sådan situation där förklaringen inges efter utgången av den tidsfrist som föreskrivs för detta ändamål?

SKÄL

Beslut av den 24 oktober 2023 – Begäran om förhandsavgörande

I. Föremålet för talan:

- 1 Sökanden BA, företrädd av sitt juridiska ombud, fadern BR, ansökte om medges undantag från de rättsliga verkningarna av underlåtenheten att inom den föreskrivna fristen avge en förklaring om avstående från arvet efter hennes släkting ZJ, genom att avge en sådan förklaring.
- 2 Testatorn avled i Tyskland, där han också hade sin hemvist vid tidpunkten för sin död.
- 3 Sökanden bor i Polen, i likhet med de andra personer som tillhörde den lagstaddade kretsen av arvingar till ovannämnda avlidne och som redan har av sagt sig arvet efter denne.

II. Polsk rätt

- 4 I artikel 1012 i Ustawy z dnia 23 kwietnia 1964 r. Kodeks cywilny (Lag av den 23 april 1964 - Civillagen) (kodifierad version Dz.U.2023.1610) (nedan kallad civillagen) föreskrivs att arvtagaren antingen ska acceptera arvet utan

begränsning av ansvar för skulder (enkel accept), eller acceptera arvet med begränsning av detta ansvar (accept av arv under förutsättning att dödsboets skulder inte överstiger de tillgångar som arvet utgör), eller avsäga sig arvet.

- 5 Enligt artikel 1015 i civillagen kan förklaringen om accept av eller avstående från arv lämnas inom sex månader från den dag då arvingen fick kännedom om sin arvsrätt (§ 1). Om arvingen underlåter att avge en förklaring inom den frist som anges i § 1 är detta liktydigt med att arvet accepteras utan ansvar för boets skulder utöver tillgångarna (§ 2).
- 6 Enligt artikel 1018 i civillagen är en förklaring om accept av eller avstående från arv som gjorts under villkor eller med förbehåll för en tidsfrist ogiltig (§ 1). En förklaring om accept av eller avstående från arv kan inte återkallas (§ 2). En förklaring om accept av eller avstående från arv ska avges inför domstol eller notarius publicus. Förklaringen kan lämnas muntligen eller skriftligen med en officiellt bestyrkt underskrift. Fullmakt för att avge en förklaring om accept av eller avstående från arv bör vara skriftlig med en officiellt bestyrkt underskrift (§ 3).
- 7 Enligt polsk rätt ska en förklaring om accept av eller avstående från arv således inges till domstol. I artikel 640 i Ustawy z dnia 17 listopada 1964 r. Kodeks postępowania cywilnego (Lag av den 17 november 1964 – Civilprocesslagen) (kodifierad version Dz.U.2023.1550) (nedan kallad civilprocesslagen) preciseras domstolens territoriella behörighet. En förklaring om enkel accept av arv, om accept av arv under förutsättning att dödsboets skulder inte överstiger de tillgångar som arvet utgör eller om avstående från arv ska enligt denna bestämmelse göras hos notarius publicus eller vid regional domstol, där den person som avger förklaringen har hemvist eller sin vanliga vistelseort. Notarius publicus eller domstolen ska omedelbart översända förklaringen med bilagor till den arvsdomstol som är behörig att pröva arvsfrågan (§ 1). De förklaringar som avses i första stycket kan också lämnas till arvsdomstolen inom ramen för förfarandet för fastställande av rättigheter till kvarlåtenskapen (§ 2).
- 8 Enligt artikel 628 i Kodeks Postępowania Cywilnego (civilprocesslagen) är arvsdomstolen – dvs. den domstol vid vilken förfarandet för fastställande av arvsrätten ska genomföras, om polska domstolar har behörighet – den domstol där testatorn hade sin senaste hemvist. Om testatorns hemvist i Polen inte kan fastställas är det domstolen på den plats där kvarlåtenskapen eller en del därav är belägen som är behörig (arvsdomstolen). Eftersom ovanstående omständigheter inte är för handen är det distriktsdomstolen för staden Warszawa som är arvsdomstol.
- 9 Enligt artikel 1020 i civillagen ska en arvinge som har av sagt sig arvet uteslutas från arvet på samma sätt som om vederbörande avlidit innan arvsfrågan prövas.
- 10 En förklaring om accept av eller avstående från arv är en avsiktsförklaring riktad till en ospecificerad mottagare och har rättslig verkan om den avges inom den

tidsfrist som fastställs i lag, efter det att den ingivits till en domstol eller notarius publicus. Den omständigheten att tidsfristen för att lämna en förklaring om accept av eller avstående från arv i artikel 1015 § 1 i civillagen har utformats som en materiell tidsfrist innebär att rätten att utöva denna subjektiva rättighet upphör när den löper ut. En förklaring som lämnas efter fristen löpt ut har således inga rättsverkningar. Den omständigheten att fristen har löpt ut ska beaktas ex officio och det finns ingen möjlighet att förlänga den (jfr. beslut meddelat av Sąd Najwyższy (Högsta domstolen, Polen) av den 13 december 2012, V CSK 18/12 [utelämnas]).

- 11 Det är endast möjligt att i strikt definierade och uppräknade situationer medge undantag från rättsverkningarna av att en förklaring om avstående från arv eller accept med begränsat ansvar för skulder inte har inkommit inom fristen. Om en förklaring om accept av eller avstående från arv gjordes under påverkan eller hot tillämpas bestämmelserna om brister i avsiktsförklaringen med följande ändringar:

- 1) Förklaringen saknar rättslig verkan inför domstol.
- 2) Arvingen bör samtidigt förklara om och i vilken omfattning arvet accepteras eller avsägs.

Enligt artikel 1019 § 2 i civillagen kan en arvinge, som på grund av ett fel eller hot inte har lämnat någon förklaring inom den föreskrivna fristen, medges undantag från de rättsliga verkningarna av underlåtenheten att iaktta fristen, på det sätt som anges ovan.

- 12 **Av betydelse för det aktuella fallet är att det enligt 3 § i ovannämnda artikel krävs domstolens godkännande för att medge undantag från rättsverkningarna av en förklaring om accept av eller avstående från arv.**
- 13 **I förevarande fall ansökte sökanden, med åberopande av ovannämnda bestämmelser, om att medges undantag från rättsverkningarna av att, till följd av ett fel, inte ha avgett en förklaring om avstående från arvet efter ZJ inom den föreskrivna fristen på sex månader. Hon efterfrågade därmed att domstolen materiellt skulle bedöma huruvida underlåtenheten att avge en sådan förklaring inom den föreskrivna fristen verkligen berodde på ett fel, samtidigt som hon lämnade in en sådan förklaring.**

III. Behörighet.

- 14 Enligt artikel 4 i Europaparlamentets och rådets förordning (EU) nr 650/2012 av den 4 juli 2012 om behörighet, tillämplig lag, erkännande och verkställighet av domar samt godkännande och verkställighet av officiella handlingar i samband med arv och om inrättandet av ett europeiskt arvsintyg (EGT L 201 2012, s. 107) (nedan kallad förordningen) är det domstolarna i den medlemsstat där den avlidne hade hemvist vid sin död som ska vara behöriga att fatta beslut om arvet i dess helhet.

15 Enligt den särskilda bestämmelse som föreskrivs i artikel 13 i förordningen ska emellertid, utöver den domstol som är behörig att pröva arvsfrågan i enlighet med denna förordning, även domstolarna i den medlemsstat där en person har hemvist som enligt den lag som är tillämplig på arvet får avge en förklaring inför en domstol om accept av eller avstående från arv, legat eller laglott eller en förklaring som ska begränsa den berörda personens ansvar vad gäller skulderna i arvsärendet ha behörighet att motta sådana förklaringar när sådana förklaringar enligt lagen i den medlemsstaten får avges inför domstol.

16 Det råder därför ingen tvekan om att när en förklaring om accept av eller avstående från arv har gjorts inom den föreskrivna sexmånadersfristen har även domstolarna i den medlemsstat där varje person som kan avge en sådan förklaring om accept eller avstående enligt den lag som är tillämplig på arvet behörighet.

I en sådan situation ska, i enlighet med artikel 28 i förordningen, en förklaring om accept av eller avstående från arv, legat eller laglott eller en förklaring som syftar till att begränsa ansvaret för den person som upprättar förklaringen, anses vara formellt giltig då den uppfyller kraven i a) den lag som är tillämplig på arvet enligt artikel 21 eller artikel 22, eller b) lagen i den stat där den person som upprättar förklaringen har sin hemvist.

17 Enligt artikel 15 i förordningen ska domstolen självant förklara sig obehörig om talan som väcks vid en domstol i en medlemsstat avser en arvsfråga som domstolen inte är behörig att ta upp enligt denna förordning.

18 Enligt artikel 1099 i civilprocesslagen ska den domstol vid vilken talan väckts, under hela handläggningen, ex officio pröva frågan om polska domstolar är behöriga eller ej. Om domstolen finner att det inte föreligger nationell behörighet ska den avvisa ansökan eller framställningen, om inte annat följer av artiklarna 1104 § 2 eller 1105 § 6 (§ 1), vilka inte är tillämpliga i förevarande fall. Den nationella domstolens bristande behörighet utgör grund för avvisning.

IV. Den hänskjutande domstolens tvivel

19 Eftersom testatorn vid sin död hade sin hemvist i Tyskland är de tyska domstolarna, i enlighet med den allmänna regeln i artikel 4 i förordningen, generellt behöriga att pröva alla frågor som rör arvet efter honom.

Den domstol som har ställt frågan har inte kännedom om att det vid ovannämnda domstolar pågår något förfarande rörande arvet efter ovannämnda testator.

Sökanden, som har sin hemvist i Polen, har inte väckt någon sådan talan vid tyska domstolar.

Sökanden har endast vid polsk domstol ansökt om att medges undantag från rättsverkningarna av en underlåtenhet att i tid avge en förklaring om arvsavsägelse, samtidigt som hon ingav en sådan förklaring.

- 20 Enligt den citerade artikel 13 i förordningen har polska domstolar, som ett undantag från ovannämnda regel, utöver tysk domstol (som har behörighet att pröva arvsfrågan enligt artikel 4 i förordningen) behörighet att godta förklaringar om arvsavsägelse från personer som har sin vanliga vistelseort i Polen.
- 21 Frågan i förevarande mål är huruvida den behörighet som föreskrivs i artikel 13 i förordningen även omfattar fall där mottagandet av en sådan förklaring åtföljs av en nödvändighet, på grund av att förklaringen inte har ingetts inom fristen, att godkänna en sådan sen förklaring för att den ska medföra den rättsliga verkan att från arvet utesluta den person som avsäger sig detta arv efter en viss testator.**
- 22 En restriktiv tolkning av förutsättningen för ett ”mottagande” av en förklaring i den mening som avses i artikel 13, som en handling som i huvudsak endast är av teknisk natur och som innebär att en domstol godkänner en sådan förklaring, leder till slutsatsen att domstolarna i den stat där den person som avger förklaringen om arvsavsägelse har sin hemvist endast har behörighet i denna utsträckning. Enligt en sådan tolkning omfattar den alternativa väg som står öppen för arvtagaren i fråga om domstols behörighet och tillämplig lag på den ort där denne har sin vanliga vistelseort inte förklaringar som inte bara avges, utan även måste godkännas av arvsdomstolen, inbegripet en förklaring om undantag från de rättsliga verkningarna av underlåtenhet att inom fristen avge en förklaring om arvsavsägelse. Under dessa omständigheter måste det följaktligen antas att sådana förklaringar, enligt arvsreglerna, endast kan göras inför de myndigheter som är behöriga i ärendet enligt artikel 4 i förordningen.
- 23 Denna tolkning förespråkades av generaladvokaten i hans förslag till avgörande av den 20 januari 2022 i mål C-617/20, där han framhöll att det är nödvändigt att instämma i doktrinen uppfattning enligt vilken bestämmelsen i artikel 13 i förordning nr 650/2012 ska tolkas så, att den inte är tillämplig annat än, för att få vissa rättsverkningar som föreskrivs i den lag som är tillämplig på arvet, det är nödvändigt att rätten vidtar mer långtgående åtgärder än att bara ta emot förklaringen, såsom att exempelvis anta ett beslut eller inleda ett annat förfarande (se punkterna 38 och 39 i förslaget till avgörande).
- Domstolen har i sin dom av den 2 juni 2022 (C-617/20) inte hänvisat till denna uppfattning, eftersom den inte var föremål för frågan i mål C-617/20.
- 24 [utelämnas]
- 25 Det ska även påpekas att omfattningen av den behörighet som föreskrivs i artikel 13 i förordningen inte är entydig och avser en fråga som även är relevant ur praktisk synvinkel.
- 26 Det är vedertaget att omfattningen av den behörighet som föreskrivs i artikel 13 i förordningen, enligt allmänna tolkningsregler, ska fastställas på ett restriktivt sätt eftersom den utgör ett undantag från artikel 4 i samma förordning.

27 Enligt domstolens fasta praxis följer det såväl av kravet på en enhetlig tillämpning av unionsrätten som av likhetsprincipen, att ordalydelsen i en unionsbestämmelse som inte innehåller någon uttrycklig hänvisning till medlemsstaternas rättsordningar för fastställandet av bestämmelsens innebörd och tillämpningsområde, i regel ska ges en självständig och enhetlig tolkning inom hela unionen, med beaktande inte bara av ordalydelsen, utan även av det sammanhang i vilket bestämmelsen förekommer och det mål som eftersträvas med den aktuella lagstiftningen (se dom av den 1 mars 2018, Mahkopf, C-558/16, EU:C:2018:138, punkt 32, och dom av den 9 september 2021, UM (Gåvoavtal vid dödsfall), C-277/20, EU:C:2021:708, punkt 29).

28 Artikel 13 i förordningen, tolkad mot bakgrund av skäl 32 i samma förordning, syftar vidare till att förenkla förfarandena för arvingar och testamentstagare, genom att göra undantag från behörighetsreglerna i artiklarna 4–11 i denna förordning (se dom av den 21 juni 2018, Oberle, C-20/17, EU:C:2018:485, punkt 42).

Med hänsyn till att det följer av skäl 67 i förordningen att arvingarna lätt bör kunna bevisa sin ställning eller sina rättigheter och befogenheter för att ett arv med gränsöverskridande verkningar i unionen ska kunna regleras snabbt, enkelt och effektivt, förefaller det dessutom försvarbart att anse att domstolens behörighet enligt artikel 13 i förordning nr 650/2012 inte endast omfattar de handlingar som avser mottagande av den förklaring som avses i denna bestämmelse, utan även andra handlingar som är förbehållna domstolen i sådana förfaranden, däribland domstolens medgivande av undantag från rättsverkningarna av att en förklaring om arvsavsägelse inte ingetts inom angiven frist. En sådan tolkning är även möjlig mot bakgrund av syftet med förordningen, som framgår av skäl 7, att underlätta en välfungerande inre marknad genom att man undanröjer hindren för fri rörlighet för de personer som för närvarande har svårt att hävda sina rättigheter vid arv med gränsöverskridande verkan, särskilt med beaktande av att det inom det europeiska området för rättvisa är viktigt att på ett effektivt sätt skydda rättigheterna för arvingar, testamentstagare, övriga till den avlidne närstående personer och borgenärer (se dom av den 1 mars 2018, Mahkopf, C-558/16, EU:C:2018:138, punkt 35, samt dom av den 1 juli 2021, Vorarlberger Landes- und Hypotheken-Bank, C-301/20, EU:C:2018:528, punkterna 27 och 34).

Det bör även noteras att domstolen i sin rättspraxis redan har angett att det kan förekomma rättigheter för enskilda vilka inte direkt följer av lagstiftningens ordalydelse (till exempel en passagerares rätt till ersättning vid flygförseningar – se dom av den 19 november 2009, Sturgeon m.fl., C-402/07 och C-432/07, EU:C:2009:716, punkt 69).

29 I skäl 33 i förordningen anges visserligen att en person som önskar begränsa sitt ansvar i fråga om skulderna i arvsärendet inte bör ha möjlighet att göra detta genom att endast avge en förklaring i detta syfte inför domstolar eller andra behöriga myndigheter i den medlemsstat där denne har sin hemvist och där den lag som är tillämplig på arvet kräver att denne inleder ett särskilt rättsligt

förfarande, t.ex. förrättande av bouppteckning, inför den behöriga domstolen. En förklaring som i sådana fall görs av en person som har sin hemvist i medlemsstaten och på det sätt som föreskrivs i den medlemsstatens lagstiftning bör därför inte vara formellt giltig enligt denna förordning. Inte heller bör handlingar som inleder det rättsliga förfarandet anses utgöra förklaringar enligt denna förordning.

- 30 Det bör dock noteras att det i förordningen görs skillnad på en ”förklaring om accept eller avstående från arvet” och en ”förklaring som syftar till att begränsa en persons ansvar för skulder i samband med arvet”. Detta framgår till exempel tydligt av ordalydelsen i artikel 13, enligt vilken det är möjligt att inge ”en förklaring inför en domstol om accept av eller avstående från arv, legat eller laglott eller en förklaring som ska begränsa den berörda personens ansvar vad gäller skulderna i arvsärendet” inför domstolen i den medlemsstat där den person som avger förklaringen har sin hemvist.
- 31 Principerna om sund lagstiftning och presumptionen om en rationell lagstiftare innebär att en lagstiftare som använder olika begrepp i en lagstiftningsakt ger dem olika innebörd, innehåll och rättsliga följder.
- 32 Skäl 33 i förordningen, vilket innebär en begränsning av den behörighet som föreskrivs i artikel 13, är bokstavligen tillämplig på förklaringar om begränsning av den berörda personens ansvar vad gäller skulder till följd av arvet. Sådana förklaringar innebär i regel att domstolen måste vidta ytterligare åtgärder, till exempel genom att upprätta en bouppteckning. Skäl 33 är inte tillämplig på en förklaring om avstående från arvet, vilken inte medför något behov av att inleda några ytterligare förfaranden, utan endast aktualiserar frågan huruvida förklaringen ska godkännas trots att den avges först efter det att den frist som föreskrivs för detta ändamål har löpt ut, vilket sökanden i förevarande fall ansöker om.
- 33 [utelämnas]
- 34 Ett svar som innebär en restriktiv tolkning av den behörighet som fastställs i artikel 13 i förordningen kommer att leda till att domstolen ex officio förklarar sig sakna behörighet, enligt artikel 15 i förordningen, vilket medför att talan i förevarande mål ogillas i enlighet med artikel 1099 § 1 i civilprocesslagen.